

DE KLANK VAN CULEMBORG

Een nieuw begin voor het Hemony carillon in de Vierkante Toren

31 mei 2026

Inleiding

November 2025 heb ik de fracties in de gemeenteraad opgeroepen om voor 2026 én de jaren erna, voor enkele uren per week een professionele stadsbeiaardier toe te voegen aan de gemeentelijke begroting. Culemborgers hebben het recht om te kunnen genieten van het meest democratische instrument van onze stad. Anno 2026 zal ook een beiaardier mee moeten gaan met de tijd. Het instrument zal op een eigentijdse manier in de stad tot klinken moeten komen, en dat kan!

<https://www.culemborgsecourant.nl/nieuws/nieuws/443708/waar-is-de-ziel-van-culemborg-gebleven->

Reacties

Veel professionele musici uit de stad hebben hun steun uitgesproken voor mijn initiatief. Op straat ben ik door allerlei stadgenoten aangesproken om me te laten weten dat zij mijn oproep ondersteunen. Ik had vóór plaatsing gehoopt op enige steun, maar de mate waarin de mensen enthousiast waren, heeft me verrast.

Vrijwel alle fracties hebben in de loop van december 2025 en begin januari 2026 gereageerd, deels positief, deels kritisch. De belangrijkste vraag die uit verschillende hoeken naar voren kwam, was: "In principe zijn we geneigd aan je oproep gehoor te geven, maar wat zijn je plannen precies en wat gaat dat kosten? Hoe verhouden die kosten zich tot het bedrag dat we in het verleden in de begroting hadden opgenomen?"

Berichtgeving in de pers

Begin januari is de belangstelling in de pers toegenomen. Eerst verscheen er op 7 januari 2026 een artikel in AD, dat werd overgenomen door De Gelderlander.

<https://www.gelderlander.nl/culemborg/de-stadsbeiaardier-moet-terug-in-culemborg-want-de-computer-die-het-carillon-364-dagen-aanstuurt-weet-het-soms-ook-niet~ac396d17/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>

Maandag 12 januari 2026 wijdde Hans Steketee zijn wekelijkse column in NRC aan ons carillon.

<https://www.nrc.nl/nieuws/2026/01/11/geen-muziekinstrument-zo-democratisch-als-het-carillon-a4917361>

Uitgangspunten

Om een zorgvuldige inschatting van de kosten te kunnen maken, zal er eerst een zorgvuldig projectplan ontwikkeld moeten worden. In dat plan wordt uitgewerkt hoe beiaardier(s) inspirerende bijdragen aan onze samenleving kunnen leveren, zowel met wekelijkse bespelingen als met incidentele artistieke projecten in samenwerking met Culemborgse culturele instellingen.

Daarnaast wordt in het plan opgenomen, dat in de toren een museale collectie rond de beiaard wordt ingericht, die op specifieke tijden en onder toezicht toegankelijk is voor het publiek

Tenslotte worden in het plan ideeën uitgewerkt om de beiaard een belangrijke rol te geven in de cultuureducatie in onze stad, net alleen in de scholen, concertzalen en theaters, maar ook ter plekke hoog in de toren.

De concrete uitwerking van de drie uitgangspunten van dit plan zal gebaseerd moeten worden op een solide financiële grondslag.

Overleg

De uitwerking van het projectplan heeft plaatsgevonden in overleg met externe deskundigen. Mijn ingezonden brief in de Culemborgse Courant van 11 november 2025 had reacties van deskundigen opgeroepen, zowel binnen als buiten Culemborg.

De eerste die reageerde was Christiaan Winter, voorzitter van de Koninklijke Nederlandse Klokkenspel-Vereniging. Ook onze stadsgenoot, musicoloog en organist Jaap-Jan Steensma reageerde, evenals Dick van Dijk, organist en beiaardier die ons carillon goed kent.

Onmiddellijk na de jaarwisseling 2025-2026 hebben zij mij aanvullend advies gegeven.

Op basis van deze inbreng heb ik het plan *De klank van Culemborg* in concept uitgewerkt. In de loop van februari hebben alle fracties van de gemeenteraad dit plan ontvangen met een verzoek om reactie. Bovendien heb ik gesprekken gevoerd met de besturen van het Culemborgs Cultuurfondsen de protectoren van de Stichting Elisabeth Weeshuis in verband met een eventuele bijdrage in het op te richten Beiaardfonds. Uit deze gesprekken bleek dat men alleen geld beschikbaar wil stellen voor specifieke projecten. Een dergelijke opstelling is ook te verwachten van landelijke fondsen. Structurele kosten wil men vanuit de aard van hun organisatie, niet betalen. Een gesprek met het Ondernemersfonds heeft nog niet plaatsgevonden.

In de mei-editie van de Nieuwsbrief van de vereniging Voet van Oudheusden zijn de leden geïnformeerd over het op te richten Beiaardcomité.

DE KLANK VAN CULEMBORG

a. Het belang van de beiaard voor een stad

Elke zichzelf respecterende gemeente is trots op het carillon dat in één van de stadstorens is geïnstalleerd. In de nabije regio kennen we drie treffende voorbeelden. Allereerst het carillon in de Utrechtse Domtoren dat samen met de luiklokken van de Dom een groots instrument is, dat over de stad klinkt, met het naburige carillon op de Nicolaï-kerk.

Daarnaast het carillon van het gemeentehuis van Hilversum, dat de bezoekers van het MH17 monument troost en verlichting biedt. De beiaard van Gorinchem wordt wekelijks bespeeld tijdens de weekmarkt.

Een carillon heeft een rol als stem van de stad, het vertolkt de gevoelens die er zijn. Is er oorlog, vrede of een andere belangrijke nationale gebeurtenis of een lokaal evenement, dan laat het carillon zijn stem horen. Maar daarnaast verhoogt een beiaard de aantrekkingskracht van de binnenstad, hij bevordert de saamhorigheid van de burgers. Mensen worden gelukkig van zijn muziek in hun dagelijkse omgeving. Bovendien is elke beiaard uniek. De klank van het instrument draagt op auditieve wijze bij aan een gevoel van thuiskomen en geborgen zijn, precies zoals de skyline van het historisch centrum positieve

gevoelens bij de Culemborgers oproept als zij met de trein of via de Schalkwijkse Lekdijk hun stad naderen.

b. De rol van de beiaardier en het beiaardcomité

Culemborg heeft een actieve en creatieve beiaardier nodig die contact houdt met het bestuur van de stad én met de inwoners. Een beiaardier kan op verschillende manieren ambassadeur zijn van het instrument. Om de beiaardier te ondersteunen in de invulling hiervan, verdient het aanbeveling om een onafhankelijk beiaardcomité in het leven te roepen, waarin cultuurmakers, ondernemers, scholen, verenigingen en kerken zijn vertegenwoordigd. De beiaardier kan in samenwerking met dit comité nieuwe projecten voorbereiden en uitvoeren, waarin het carillon een rol speelt.

c. Mogelijke invulling: muzikaal / museaal / educatief

- i. **Wekelijkse bespeling.** In het verleden vond de wekelijkse bespeling altijd plaats tijdens de weekmarkt en de koopavond. In de nieuwe situatie vindt naast de dinsdagochtend een bespeling op zaterdagmiddag plaats, als het echt druk is in het centrum. Doel: verhogen van de sfeer, onderstrepen van de identiteit van de stad en bijdragen aan saamhorigheid.
- ii. **Bespeling bij speciale gelegenheden:** concerten, festiviteiten, herdenkingen. Zo is het carillon tijdens de Culemborgse pianowandeling in het weekend van Monumentendag ingezet. Meer in het algemeen valt te denken aan de intocht van Sint Nicolaas, Koningsdag, Bevrijdingsdag, Toffeldagen, Culemborg Blues, Monumentendag, LekArt: dagen waarin Culemborg massaal in beweging is.
- iii. **Speelautomaat optimaal benutten.** Het carillon is gekoppeld aan het uurwerk van de toren. Elk kwartier stuurt een automaat, die in 2021 bij de laatste restauratie is aangebracht, een kort muzikaal signaal via de beiaard aan. Door de automatische installatie is het mogelijk, dat burgers op vastgestelde tijden digitaal verzoeken kunnen indienen, b.v. bij terrasbezoek. Voor dergelijke verzoeknummers zal een bescheiden financiële bijdrage worden gevraagd.
- iv. **Klokkenluidersgilde:** De beiaardier krijgt de opdracht een klokkenluidersgilde op te richten. Het gilde repeteert op een vast moment in de week en presenteert zich op feestelijke momenten van de stad. Het is zelfs denkbaar om de klokken van de RK. Barbarakerk in het luiklokkengilde mee te nemen. Als het gilde de klokken luidt, kunnen bezoekers het gilde in actie zien. Zie voorbeelden in Utrecht, Amersfoort, Vianen, Den Briel, Breda, Groningen etc.
- v. **Feestelijk gebruik van de klokken.** De beiaardier luidt met het klokkenluidersgilde de klokken bij speciale gelegenheden in de stad, b.v. de opening van de raadsvergaderingen (zoals dat in Utrecht gebeurt), het bezoek van vertegenwoordigers van de provinciale en landelijke overheid, bij verjaardagen in het Koninklijk Huis en de herdenking van de toekenning van stadsrechten aan de stad.

- vi. **Museale kwaliteit.** Ter verhoging van de museale waarde worden op de twee torenzolders stukken vanuit het beiaardmuseum geplaatst als demonstratie van de werking van speeltafel en klokkenspel. Dit museale materiaal wordt uitgebreid met documentaires, geluidsopnames en fotomateriaal. De beiaardier is verantwoordelijk voor de opbouw, inrichting en uitvoering van de museale inrichting. Zij/hij wordt daarbij vanuit het museum Elisabeth Weeshuis professioneel ondersteund.
- vii. **Educatie.** In het kader van projecten rond Cultureel Erfgoed in het primair onderwijs organiseert de beiaardier educatieve bezoeken aan het carillon. Op de eerste zolder van de toren staat een losse speeltafel, waar kinderen kennis kunnen maken met de speelwijze. De speeltafel kan digitaal verbonden worden met een beiaardprogramma, zodat het bespelen daadwerkelijk klinkend resultaat heeft. Vanuit de museale inrichting zal de betrokkenheid van kinderen met de lokale beiaard worden gestimuleerd. Zie: [Kinderocarillon in de Domtoren | gemeente Utrecht](#)
- viii. **Informatie.** De beiaardier houdt lezingen voor historische verenigingen (Voet van Oudheusden) maar bijv. ook voor de serviceclubs (Rotary, Lions etc.). Daarnaast brengt hij geregeld een Nieuwsbrief uit over de activiteiten rond de beiaard uit.

d. **Aanstelling door de gemeente**

De Gemeente Culemborg is verantwoordelijk voor het klinkend cultureel erfgoed van onze stad en neemt met ingang van 2027 een stadsbeiaardier in dienst. De enige door de overheid geaccepteerde arbeidsrelatie is die van een dienstverband. Een ZZP-betrekking houdt wettelijk immers geen stand. Gezien het takenpakket lijkt een aanstelling voor 0,211 FTE (één volledige dag) het meest aangewezen. Dit komt overeen met wat de Nederlandse Klokkenspelvereniging als 'normbetrekking' beschouwt (zie bijlage Salarisoverzicht KNKV). Afgaand op het salarisoverzicht mogen we aannemen, dat we voor 2027 uit moeten gaan van € 1.250,- voor een volledig professioneel beiaardier, op jaarbasis € 15.000,-. In verband met de werkgeverslasten lijkt het verstandig om voor deze aanstelling € 20.000,- in de gemeentebegroting op te nemen.

Een aanstelling voor bepaalde tijd, b.v. een proefperiode van een jaar, zal voldoende informatie opleveren over de opbrengsten van het inhoudelijke plan én over het functioneren van de beiaardier binnen de kaders van dat plan.

Daarom stel ik voor om iemand op zo kort mogelijke termijn aan te stellen, zodat deze persoon uiterlijk in de zomer van 2027 aan het werk kan. Vóór de sollicitatieprocedure wordt het beiaardcomité in het leven geroepen, dat vertegenwoordigd is in de sollicitatiecommissie. De nieuwe beiaardier wordt voor één jaar aangesteld. Het op te richten beiaardcomité, waarin de gemeente een vertegenwoordiger benoemt, begeleidt de beiaardier in haar/zijn werk.

e. Financiering Beiaardplan

- a. De gemeenteraad besluit de reguliere kosten van de aanstelling van de stadsbeiaardier (€ 20,000,-) in de gemeentebegroting op te nemen. Deze verantwoordelijkheid is structureel. De aanstelling gaat in op 1 april 2027 voor de duur van 1 jaar, met de bedoeling de aanstelling daarna voort te zetten.
- b. Nadat de gemeenteraad het onder a. genoemde besluit heeft genomen, richt Stichting Pro Piano een Beiaardfonds op. Aan lokale fondsen en particulieren wordt een bijdrage in het Beiaard gevraagd om de aanvullende projecten te financieren: Educatie / Onderwijs, Museale activiteiten, Bijzondere evenementen, Klokkenluidersgilde en Citymarketing.
- c. Het Beiaardcomité is bereid om te onderzoeken of tijdens de eerste twee jaar van de aanstelling vanuit de private sector aanvullende financiering kan worden gevonden als bijdrage in de kosten van de aanstelling.
- d. In januari 2028 wordt het functioneren geëvalueerd, zodat de aanstelling per 1 april 2028 kan worden verlengd. In januari 2029 vindt een tweede evaluatie plaats.
- e. Bij een positieve tweede evaluatie wordt het tijdelijk dienstverband per 1 april 2029 omgezet in een vast dienstverband. Vanaf dat moment worden aanstellingskosten van de beiaardier volledig en structureel gefinancierd vanuit de gemeentelijke begroting. Artistieke en educatieve projecten die als aanvulling op de reguliere taken worden georganiseerd, worden gefinancierd via het Beiaardfonds.

Verantwoording:

Jaarlijks presenteert het Beiaardcomité een inhoudelijk jaarverslag aan de Gemeenteraad m.b.t. het functioneren van de stadsbeiaardier. Desgewenst kan dit jaarverslag in de Gemeenteraad worde besproken.

Jaarlijks publiceert Stichting Pro Piano een deelverslag m.b.t. het Beiaardfonds, zodat alle betrokkenen de ontwikkelingen van het Culemborgs Beiaardplan *Klank van Culemborg* kunnen evalueren.

Namens het Culemborgs Beiaardcomité in oprichting

Anthony Zielhorst

31 mei 2026